

înrădăcinate în spațiul, timpul și societatea lor. Fractalitatea provoacă acestor conștiințe o stare de încordare, care determină spre retroacțiune, fiind primul factor care dă curs dialogului textului cu lumea.

Bibliografie

1. Bahtin M. Problemele poeziei lui Dostoievski. București: Univers, 1970. 381 p.
2. Eagleton T. Teoria literară. O introducere. Iași: Polirom, 2008. 308 p.
3. Ghilaș A. Romanul lui Vladimir Beșleagă: valențe psihanalitice. În: Akademos, 2011, nr. 2. p. 135-137.
4. Voicu C. G. The fractal identity in Jean Rhys' fiction. Cluj: Presa Universitară Clujeană, 2014, p. 225-232 // <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A8187/pdf>

PERSONAJUL FEMININ FOWLESEAN ÎNTRE EMANCIPARE ȘI VICTORIANISM

Viorica ZAHARIA, dr., conf. univ.

Summary

Literature is one of the most effective means of promoting the militant movements of the woman's emancipation. Much of the 20th century literature deals with the subject of the women's condition by illustrating the different types of female character. In this sense, significant is the novel The French Lieutenant's lover, a testimony of a paradoxical John Fowles's attitude: the sentimental attachment to the values of the Victorian Age, but also the (post)modernist rebellion against them. At the time, the author also expresses his plea for the woman's emancipation in the 20th century. Sarah, the narrator's spokesperson and Ernestine's antipode, representing the emancipated woman in the economy of the novel.

Mișcările militante pentru emanciparea femeii devin evidente mai cu seamă începând cu a doua jumătate a sec. al XIX-

lea, iar literatura este unul dintre cele mai eficiente mijloace de a le promova. Astfel, femeia devine personajul favorit a multora dintre scriitori. Teme precum familia, căsătoria, micul univers domestic al femeii, căutarea propriei identități sau iubirea ca salvare din cotidianul meschin devin recurente în literatură. Un element comun multor eroine literare de la intersecția de veacuri XIX - XX este dorința de a-și depăși condiția resimțită adesea ca limitată și sufocantă. Ulterior, o bună parte din literatura secolului al XX-lea va trata tema condiției femeii prin ilustrarea diverselor tipuri de personaje feminine. Semnificativ este în acest sens romanul britanicului John Fowles, *Iubita locotenentului francez*.

Ghidându-se de modul de gândire și scriere al lui Thomas Hardy, unul dintre idolii săi în ale scrisului, John Fowles își oprește privirea asupra epocii victoriene într-un mod aparte. Atitudinea față de Hardy și de epoca victoriană (contemporanul căreia a fost acesta) o deducem din interviurile ce includ și dezvăluiri despre imboldul care i-a determinat începerea scrierii romanului *Iubita locotenentului francez*: contemplarea imaginii unei femei misterioase stând pe un dig și privind în zare, parcă vrăjită, spre peisajul marin: „Femeii nu i se vedea chipul și nu trăda niciun strop de sexualitate. Dar era o victoriană; și cum o vedeam mereu în aceeași poziție neclintită, cu spatele întors spre lume și cu fața spre marea învolburată, mi se părea că reprezintă un fel de reproș mut la adresa epocii victoriene. Părea o proscrisă. Nu știam ce crimă săvârșise, dar îmi doream să o protejez. Astfel, m-am îndrăgostit de ea sau de felul ei de a sta ore în șir și de a privi un punct fix de pe mare. Nu știam exact care era adevărul”.¹ E o mărturie ce ilustrează clar atitudinea paradoxală a lui Fowles: atașamentul sentimental față de valorile unei epoci, dar și

---

¹ Fowles John, *Note asupra unui roman neterminat*, în „Romanul astăzi”, Fontana, 1977, p. 136

rebeliunea (post)modernistă împotriva vechilor valori ale aceleiași epoci. Romanul chiar se pretează unei etichete de tipul „roman victorian în roman” deoarece autorul urmărește reconstituirea atmosferei specifice societății engleze victoriene din perspectivă postmodernistă.

Inovator prin structura inedită și prin modul de conturare al personajelor, *Iubita locotenentului francez* este un portret realist al societății engleze victoriene, Fowles punând accent pe aspecte până atunci trecute sub tăcere (locul femeii în societate, viața sexuală, igienă, moravuri), dovedindu-se un tip lipsit de prejudecăți, dar cu un fin spirit de observație. În același timp, lucrarea este o parodie a convențiilor romanului victorian. Căci, deși naratorul are mereu grijă să compare obiceiurile și ideile perioadei victoriene cu acelea ale secolului al XX-lea, cititorul îi înțelege demersul, câtă vreme i se sugerează la tot pasul că lumea aceea, aparent atât de stabilă, a anului 1867, este pe punctul de a dispărea definitiv și pentru totdeauna, cu toate că personajele nu realizează nicio clipă acest lucru.

Povestea de dragoste din *Iubita locotenentului francez* se înscrie în tradiția romanelor de moravuri, de epocă, ce redau atmosfera Angliei victoriene, o perioadă paradoxală în care morala ridicată la statut de normă a coexistat cu înflorirea infraționalității, a prostituției și a vieții de noapte. La nivel de narațiune, romanul nu oferă surprize majore. Clasicul conflict între doi îndrăgostiți separați social sub aspectul poziției și a resurselor pecuniare decurge conform tiparului: eroilor le surâde norocul la un moment dat, acțiunea se detensionează pentru a fi, apoi, răsturnată de o nouă lovitură a sorții, aducând cu sine un nou climax. Ceea ce salvează textul de la platitudine tematică și chiar stilistică este finalul scris în manieră postmodernă, în care autorul își face apariția într-o scenă și propune apoi deznodăminte

alternative. Povestea nu mai pare, în acest caz, o entitate distinctă, obiectivată de un autor de care am uitat, ci propria operă, pe care o orchestrează după bunul plac, cu consimțământul și participarea cititorului.

Totul începe în clipa în care Charles Smithson întâlnește, pe când se plimba cu Ernestina, logodnica lui, o tânără fată care admira marea. Personajul îl fascinează, iar ulterior află că fata, pe nume său Sarah Woodruff, se îndrăgostise de un marinar francez, care o dezonorase și apoi plecase, promițându-i că se va întoarce pentru a o lua de soție. Fapta îi adusese porecla de „iubita locotenentului francez”. Interesul lui Charles față de Sarah este întreținut de câteva întâlniri cu fata care, în cele din urmă, ajunge să i se confeseze. Reiese astfel că Sarah nu este doar o biată nefericită care se îndrăgostise de omul greșit. Obligată, prin statut, să aspire doar la bărbați care îi sunt inferiori ca intelect, ea se condamnă la o viață de proscrisă, dăruindu-se marinarului și făcând acest lucru public. Incapabil să o înțeleagă, Charles îi sugerează totuși să părăsească orașul, ceea ce și face Sarah. Momentul anterior despărțirii este marcat în economia romanului de un sărut care îl bulversează pe bărbat.

Din acest punct acțiunea se bifurcă, în sensul că autorul propune inițial ceea ce s-ar putea numi un final clasic în care Charles nu cedează ispitei și se întoarce la logodnica lui, cu care se căsătorește, iar urma lui Sarah se pierde. Ulterior însă autorul transformă finalul într-un produs al imaginației lui Charles. De fapt, personajul se oprește în Exter, o întâlnește pe Sarah, care i se dăruiește, fără a-l obliga cu nimic. Totuși, Charles devine conștient de absurdul propriei situații. Pentru a rămâne cu Sarah, el anulează logodna cu Ernestina, dar constată apoi că Sarah a dispărut fără urmă. Cei doi se reîntâlnesc abia peste câțiva ani. Sarah, acum în postura de asistentă a unui celebru pictor, îi

mărturisește lui Charles că a avut un copil. Autorul nu se dezmente nici de această dată, propunând din nou două finaluri: primul, ascunzând promisiunea unui viitor în trei și cel de-al doilea, care include refuzul lui Sarah de a se întoarce la Charles.

În viziunea lui John Fowles, epoca victoriană a fost marcată de o dihotomie fatală, recognoscibilă în fiecare individ. Pe de o parte, se impunea respectarea convențiilor sociale, iar pe de alta, ființele umane erau captate de aventură, sentimente sincere, romantism, pasiune, porniri interzise și reprimite de către convențiile victoriene. Însuși sfârșitul dublu al romanului, deși complet modern în pendularea sa nesigură între cele două variante, este fidel victorienilor dr Jekyll și dl Hyde, așa cum îi descrie autorul în roman. Primul final, reprezentat de reunirea lui Charles și a Ernestinei, este direct legat de oroarea pe care o aveau victorienii față de incertitudinile mai ales materiale ale vieții, pe de o parte. Pe de altă parte, acesta poate fi interpretat și ca o parodie pe seama finalurilor romanești victoriene. Al doilea final pare o oglindă în care se reflectă adevărata imagine a protagoniștilor, în special prin faptul că acesta este mai puțin supus clișeelelor, este mai deschis și, deci, mai modern, pe de o parte, iar pe de alta, acesta îl caracterizează mai mult pe Fowles cu întreaga sa operă și, în mod paradoxal, pare mai victorian pentru că are profunde implicații existențiale.

La seminarul de la Stuttgart, consacrat „amurgului postmodernismului“, în august 1991, John Barth insista asupra faptului că romancierul contemporan nu încearcă să-și înșele cititorul și nu-i pretinde să creadă că personajele sale sunt reale, dar, că imediat după aceea, „ne aruncă înapoi în superba, în monstruoasa realitate a narațiunii sale, realizând o dublă codificare și deschizând deopotrivă perspective ale iluziei

și ale anti-iluziei”.² Lectura atentă a *Iubitei locotenentului francez* ne invită să verificăm autenticitatea „adevărurilor” relatate și să le comparăm cu standardele și stilurile „realiste” ale prozei victoriene, printr-o tehnică narativă conștientă de sine, specifică postmodernismului.

Textul lui Fowles nu poate fi încadrat strict într-o specie romanescă, chiar dacă urmează firul narativ specific epocii victoriene. Întâlnim aceleași stereotipuri legate de tipuri umane, personaje care sunt create în minuțiozitate, dar nu explicate, nu rediate prin trăsături directe, cititorului rămânându-i doar o imagine pe care și-o proiectează la infinit în memorie, având doar câteva elemente vestimentare. Interesant este jocul multiplu pe care îl încearcă **John Fowles** punând drept moto-uri ale capitolelor câte un citat ce aparține efectiv epocii victoriene. Astfel, printr-o poezie din Matthew Arnold sau printr-un pasaj din Marx, spre exemplu, cititorul își proiectează o imagine la nivel intelectual care își va găsi explicația în climaxul capitolului, reușește să descifreze gândurile lui Charles, care, printr-o singură privire a celei supranumită „iubita locotenentului francez”, își abandonează aspirațiile pentru un ideal feminin. Tânăra ce poartă haine simple și păr roșcat, care „aparent” și-a pierdut virginitatea cu un locotenent de ocazie într-un han sărăcăcios, reușește să-i dea peste cap principiile cavaleriești de prețuire a legământului dat femeii promise, inclusiv pe cele ale liniștii sufletești.

Iubita mai este poreclită „Tragedia” sau „Târfa locotenentului francez”, nume care, în viziunea „neprihăniților”

---

²Barth, John, *Postmodernism Revisited* in Stuttgart Seminar in Cultural Studies, *The End of Postmodernism: New Directions*, Stuttgart, M&P Verlag für Wissenschaft und Forschung, 1993, p. 42, apud, Dan Grigorescu, prefața la roman

ce o înconjoară, i se potrivesc perfect. În același timp, aceste etichete au rolul de a o izola și categorisi ca făcând parte dintr-o pătură socială aparte, cu care acești favoriți ai sorții nu prea ar dori să aibă de a face. Mai ales că cel care se presupune că ar fi sedus-o și dezonorat-o a și abandonat-o întorcându-se în Franța și căsătorindu-se cu o alta. Sarah, care reprezintă realitatea extranarativă și eschivarea de la oricare categorisire, este mereu purtată pe cărările misterioase ale orașului, evitând compania celorlalți, care se încapăținează să îi traseze aceleași conduite caracteristice lor. Ea îl ghidează și pe Charles pe acest traseu nonconvențional, dar respectivului îi este frică de încălcarea regulilor și de nerespectarea convențiilor care i-ar putea aduce repudierea din partea semenilor. Cu eforturi aproape supraomenești, Charles reușește într-un târziu să disocieze între adevăratele valori spirituale, specific umane, și clișeele absurde și rigide.

Din perspectiva individului secolului al XX-lea, autorul râde pe seama ipocriziei victoriene, ridiculizează această „înalță moralitate”, parodierea secolului al XIX-lea având o țintă mult mai profundă: prezumțiile pe care respectiva epocă le face fără a avea dovezi clare. Fowles apreciază simțul puternic al finalității vieții umane ce o caracterizează, determinarea de a da rost vieții, profund conștient fiind de faptul că societății în care trăiește îi lipsesc asemenea trăsături. Pe de altă parte, Sarah prin prezența ei misterioasă, controversată și nonconformistă, îl ajută pe autor să ne prezinte epoca contemporană lui, deoarece eroina sa reprezintă „femeia eliberată”³ a secolului al XX-lea. Aceasta nu ține cont de normele unei societăți închistate, are curajul de a-și exprima propriile idei, dorințe, dar mai presus de toate, propria sexualitate, îndrăzneli condamnate în secolul al XIX-lea. Prin intermediul lui

---

³ Iosifescu, Silvian, *De-a lungul unui secol*, București: Eminescu, 1983, p. 207

Sarah Woodruff, autorul pune la îndoială principiile ce guvernau societatea victoriană, criticând și ironizând obiceiurile epocii, toate aceste „valori” convenționale promovate pe larg în roman de cealaltă femeie a triumfiului amoros, Ernestina.

Bibliografie

1. Fowles John, *Note asupra unui roman neterminat*, în „Romanul astăzi”, Fontana, 1977.
2. Barth, John, *Postmodernism Revisited* in Stuttgart Seminar in Cultural Studies, *The End of Postmodernism: New Directions*, Stuttgart, M&P Verlag für Wissenschaft und Forschung, 1993, apud, Dan Grigorescu, prefața la *Iubita locotenentului francez*.
3. Iosifescu, Silviu, *De-a lungul unui secol*, București: Eminescu, 1983.

FUNCȚIA DICȚIONARELOR EXPLICATIVE

Aliona ZGARDAN-CRUDU, dr., conf. univ.

Summary

Explanatory dictionaries have informative, communicative and normative functions. The informative function is that the dictionary informs us about the existence of lexical units in language, but also about meaning, paradigmatic and syntagmatic, its origin etc., the communicative function is achieved by the use of words examples value in different contexts, confirming the existence and functioning of the word in language, and the normative function is performed by the amount of usage examples of words in different contexts, confirming the existence and functioning of the word in the language.